

Handläggare
Camilla Berggren Lundell
+46 073 583 68 44

Dnr:
1.1.1/2026:245

Mottagare:
Kulturdepartementet

Kungl. Konsthögskolans yttrande avseende ”Ett investeringsprogram för kultur” (SOU 2026:31)

Kungl. Konsthögskolan lämnar ett yttrande gällande
"Utredningen om breddad kulturfinansiering" (Ku2026/00479).

1. Sammanfattning av utredningen

Huvudfrågan i utredningen är hur kulturlivets finansiering kan breddas genom att öka inflödet av privat kapital. Framför allt undersöks hur staten kan skapa ekonomiska incitament för privat givande genom:

- skattereduktion för gåvor till kultur
- statlig matchning av privata donationer
- ett långsiktigt investeringsprogram byggt på offentlig–privat samverkan.

Grundtanken är att privat finansiering ska komplettera – inte ersätta – den offentliga kulturfinansieringen. Genom fler finansieringskällor vill utredningen minska kulturinstitutionernas ekonomiska sårbarhet och skapa utrymme för större och mer långsiktiga satsningar.

2. Sammanfattning av Kungl. Konsthögskolans synpunkter

Högskolans svar har två delar: dels synpunkter på skattereduktion för gåvor till kultur, med särskilt fokus på bildkonstområdet, dels ett mer specifikt svar utifrån hur ett lärosäte med utbildning och forskning bedriver kulturell verksamhet.

Kungl. Konsthögskolan ställer sig i huvudsak positiv till utredningens förslag om skattereduktion för gåvor till kulturella ändamål och gåvor till offentlig kulturverksamhet och till ett långsiktigt investeringsprogram byggt på offentlig–privat samverkan. Förslagen bedöms kunna stärka finansieringen av kulturlivet i stort och därmed indirekt förbättra förutsättningarna för bildkonstnärer och andra konstnärer, vars inkomster i hög grad är beroende av kulturinstitutionernas ekonomi.

Kungl. Konsthögskolan vill särskilt understryka att Sverige, till skillnad från länder som Danmark, saknar stora fonder och stiftelser inriktade specifikt mot att stödja kulturell verksamhet, motsvarande de stora forskningsfonder som finns i Sverige. En permanent skattereduktion för gåvor till kultur skulle kunna bidra till att sådana fonder etableras och därmed få stor betydelse för kulturens långsiktiga finansiering.

Vad gäller förslaget om statlig matchning av donationer ställer sig Kungl. Konsthögskolan mer avvaktande, då ett sådant system kräver administrativa resurser som annars hade kunnat gå direkt till kulturverksamheten. Kungl. Konsthögskolan har i denna del inga ytterligare synpunkter.

Slutligen vill Kungl. Konsthögskolan lyfta fram att kulturell verksamhet vid konstnärliga utbildningar – i form av utställningar, föreläsningar och liknande – är en integrerad och nödvändig del av utbildningen, inte en verksamhet vid sidan av kärnuppgiften. Högskolans egna erfarenheter av att bygga upp breddad finansiering under de senaste fyra åren visar både potentialen och de praktiska svårigheterna i detta arbete: det är fortsatt svårt att attrahera stiftelsemedel och privata donationer till kulturell verksamhet vid en utbildningsinstitution. Kungl. Konsthögskolan ser därför positivt på förslag som kan bidra till att sänka dessa trösklar, samtidigt som högskolan betonar vikten av att den offentliga basfinansieringen av utbildning och forskning inte urholkas i takt med att breddad finansiering införs.

3. Bakgrund

Kungl. Konsthögskolan är ett lärosäte för högre utbildning som i första hand utbildar bildkonstnärer. Därutöver bedriver Kungl. Konsthögskolan vidareutbildning inom både fri konst och arkitektur. Inom arkitekturkategorin ligger fokus huvudsakligen på undersökande arkitekturteori samt mer praktikbaserade och undersökande kurser inom restaureringskonst och ombyggnadskultur (byggnadsbevarande).

Kungl. Konsthögskolans synpunkter på förslagen eller materialet i betänkandet är fördelade nedan på följande rubriker:

Bildkonstens finansieringssituation

Skattefrihet till kulturella ändamål

Statlig matchning av donationer

Ett långsiktigt investeringsprogram byggt på offentlig–privat samverkan

Kulturell verksamhet vid konstnärliga utbildningar

Finansiering av kulturell verksamhet inom utbildningen

Ansökningar till stiftelser

Stödförening

Donationer

Etablering av stiftelse med syfte att stödja kulturella ändamål vid Kungl. Konsthögskolan

Bildkonstens finansieringssituation

Utredningen beskriver bildkonst som ett område där konstnärers försörjningsmöjligheter ofta är mer begränsade än inom andra kulturområden. I betänkandet skrivs att "Inom ett område som bildkonst, där försörjningsmöjligheterna många gånger är knappare, bärs ändå en stor del upp av privata gallerier och många kulturskapare har en viktig del av sina inkomster från relaterade kreativa branscher som mode och reklam." (sid. 35) Kungl. Konsthögskolan kommenterar denna uppfattning under nästkommande rubrik.

Skattefrihet till kulturella ändamål

Kungl. Konsthögskolan anser att det är viktigt att skapa bättre förutsättningar för finansiering av kulturen, också inom bildkonstområdet. Särskilt skattereduktion för gåvor till kultur bedöms vara ett viktigt verktyg för att skapa incitament för privatpersoner och näringsliv att etablera stiftelser eller ge gåvor till kulturen, härunder också offentlig kulturverksamhet. Omprioritering och stagnation av det offentliga stödet till kulturen får konsekvenser för hela kulturlivet, inte bara för institutionerna utan även för konstnärerna. I betänkandet fokuserar man på konstnärernas finansieringssituation, framför allt på privata gallerier och utställningsplatser samt på inkomster från relaterade kreativa branscher, vilka i de flesta fall snarast bör betraktas som bisysslor till huvudsysselsättningen som bildkonstnär. Bildkonstnärers yrkesmässiga villkor påverkas även av stipendier, konstnärliga gestaltungsuppdrag samt utställnings- och medverkansersättningar. Att driva utbildningsprojekt, konstnärlig forskning eller anställning vid konstnärliga utbildningsinstitutioner bildar en annan finansieringsmöjlighet för konstnärer.

Kulturinstitutionerna spelar en viktig roll för bildkonstnärers inkomster. Härmed avses konstmuseer och konsthallar, som kontinuerligt producerar utställningar med konstnärer.

Dessa utställningar är förknippade med inkomster för konstnären i form av arvode, och ofta även stöd till produktion av konstverk, vilket i sig utgör en stor kostnad för konstnären. I takt med att museer och konsthallar får mindre pengar till sin kärnverksamhet – att producera utställningar med konstnärer – skapar detta, likt ringar på vattnet, en försämrad ekonomi för den enskilde konstnären. Detta perspektiv bör läggas till bilden av en konstnärs inkomst. En gåva till en kulturinstitution har därmed också betydelse för konstnären, som inte bara får uppmärksamhet utan även ökar inkomsten och bygger upp sin karriär.

Skattereduktion för gåvor till kulturella ändamål kan därför få stor betydelse för den samlade ekonomin i det kulturella fältet.

I utredningen finns även jämförelser med andra länder, till exempel Danmark. Där fokuserar man på skatteavdrag i samband med gåvor, men nämner inte de många stora näringslivsdrivna och allmännyttiga fonder som stödjer kulturell verksamhet – fonder som i ett svenskt perspektiv kan jämföras med Sveriges stora forskningsfonder, exempelvis Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse och Ragnar Söderbergs stiftelse. I Danmark kom 12 procent av kulturfinansieringen 2023 från de stora kulturfonderna till hela kultursektorn ([Se artikel](#)).

Vad som saknas i Sverige är alltså just stora fonder som stödjer kulturella ändamål, på samma sätt som det finns stora forskningsfonder som stödjer och förstärker forskningen. Skattereduktion för gåvor till kulturella ändamål skulle, om sådana gåvor kanaliseras via stiftelser, i bästa fall kunna leda till etablering av fonder som får stor betydelse för kulturens finansiering.

Statlig matchning av donationer

Kungl. Konsthögskolan ser positivt på åtgärder som kan stimulera privata gåvor till kultur, men bedömer att ett matchningssystem måste vara enkelt och proportionerligt. Systemet bör utformas så att ansökan, uppföljning och administration inte tar resurser från kulturverksamheten eller ersätter offentlig basfinansiering.

Ett långsiktigt investeringsprogram byggt på offentlig–privat samverkan

Kungl. Konsthögskolan ser positivt på offentlig–privat samverkan när det gäller finansiering av kulturlivet och konstaterar att det redan finns ett starkt privat engagemang, till exempel i privatinitierade konsthallar och liknande institutioner, som har stor betydelse för områdets existens och utveckling.

Att skapa möjlighet till ökad finansiering av kulturlivet genom skattereduktion för gåvor – bland annat genom att etablera stiftelser som därefter kan donera till kulturinstitutioner, offentlig kulturverksamhet och konstnärer – kan vara avgörande om man vill upprätthålla ett starkt svenskt kulturliv i framtiden.

Kulturell verksamhet vid konstnärliga utbildningar

Kungl. Konsthögskolan lyder som lärosäte under Utbildningsdepartementet och är en statlig myndighet. Förutom att erbjuda utbildning och forskning, bedriver högskolan en omfattande kulturell verksamhet i form av offentliga utställningar, seminarier och liknande.

Liksom vid andra konstnärliga utbildningar i Sverige, vid universitet och högskolor, riktar sig de kulturella aktiviteterna till en bred allmänhet och äger rum i offentligt tillgängliga lokaler,

antingen på utbildningsinstitutionen på Skeppsholmen eller hos samarbetsorganisationer, som ofta är nationella kulturinstitutioner i bred bemärkelse.

Vid Kungl. Konsthögskolan finns flera olika offentliga utställningsformat. Till exempel driver högskolan ett studentgalleri, Galleri Mejan, på Skeppsholmen mitt emot Moderna Museet, där högskolans studenter i årskurs 5, det avslutande studieåret, sätter upp en serie med separatutställningar under hela läsåret. Kungl. Konsthögskolans sistaårsstudenter skapar också en gemensam utställning, avgångsutställningen, som sedan 1784 hållits på Konstakademien (Kungliga Akademien för de fria konsterna, som fram till 1978 drev den konstnärliga utbildning som senare blev Kungl. Konsthögskolan). Konstakademien äger byggnaden och tar ut hyra för användningen av lokalen. Dessutom skapar och förmedlar Kungl. Konsthögskolans tredjeårsstudenter en kandidatutställning, där studenter som tar kandidatexamen ställer ut. Denna utställning har de senaste åren satts upp i samarbete med konsthallen Marabouparken i Sundbyberg, som likaså ersätts för användning och resursförbrukning.

Kungl. Konsthögskolans studenter skapar även ett antal utställningar i högskolans egna lokaler, bland annat förstaårsutställningen. Där visas verk av samtliga studenter som går första året i programmet i fri konst. Även mindre utställningar av en eller flera studenter sätts upp kontinuerligt under hela året. Dessa utställningar kan också ske i samarbete med externa partner utanför högskolan. Just nu har Kungl. Konsthögskolan till exempel ett samarbete med Stockholms stad om konst i det offentliga rummet i samband med det nyetablerade projektet ”Plinten” (tillfällig konst på den nya platsen Rödbotorget vid Tegelbacken). Samarbetet har för högskolans del formen av en kurs som ska resultera i en utställning med ett eller flera verk på Plinten. Tidigare har lärare även haft kursbaserade samarbeten med Magasin 3, Nationalmuseum och utställningsplatsen Mint, m.fl. Utställningarna är i många fall direkt kopplade till kursplanen, eftersom utställningspraktik är en viktig del av lärandemålen i en konstnärlig utbildning.

I anslutning till vidareutbildningskurserna genomförs även utställningar, samtal och festivaler. Högskolan ger också ut tryckta och digitala publikationer för offentlig spridning och försäljning.

Högskolan utformar dessutom löpande offentliga föreläsningar med svenska och internationella gäster och håller öppet hus för allmänheten och presumtiva sökande. Ett sådant exempel är den internationella föreläsningsserien ”World in My Eyes” där Moderna Museet, Konstfack och Stockholms Stadsmission/ Mötesplats, Mariatorget, samverkat i snart tre år kring ett gemensamt program för studenter och allmänheten. Dessa aktiviteter faller naturligt inom ramen för mer sedvanlig utbildnings- och forskningsverksamhet under kategorin ”samverkan”.

Ovan nämnda aktiviteter är en naturlig del av den konstnärliga utbildningen med långa traditioner bakåt i tiden. Utställningar är en viktig del av själva utbildningen och studenternas lärandemål och kan därför inte kompromissas bort, även om de i dag begränsas av ekonomiska skäl.

Finansiering av kulturell verksamhet inom utbildningen

Universitets- och högskolesektorns ekonomi baseras på direkta anslag från staten: dels anslag för utbildning, dels anslag för forskning och utbildning på forskarnivå. Anslagen utgör verksamhetens givna och förutsägbara intäktsram och är därmed den grundläggande

förutsättningen för lärosätets ekonomiska planering och beslut om verksamhetens drift. Därutöver kan lärosäten ansöka om externa bidrag från exempelvis forskningsfinansiärer eller medel från donatorer. Dessa intäkter är däremot avhängiga av faktorer över vilka lärosätet inte har inflytande, varför de är svåra att förutspå och kan därmed inte ligga till grund för långsiktiga beslut om verksamhetens huvudsakliga inriktning och omfattning. Samtidigt har vi som konstnärlig högskola begränsade möjligheter för att söka forskningsmedel hos statliga finansiärer eftersom de ofta kräver doktorsexamen hos sökande. Även om det ökar stadigt hör doktorsexamen ännu inte till vanligheten bland lärosätets personal.

De konstnärliga utbildningarnas anslag baseras på ett prislappssystem, och det samlade anslaget regleras årligen enligt sedvanlig prisreglering (PLO-uppräknings). De senaste åren har Kungl. Konsthögskolan, i likhet med både kulturinstitutioner och andra utbildnings- och forskningsinstitutioner, upplevt en omfördelning av medlen i takt med att framför allt hyror i statliga eller statsägda lokaler har justerats upp, löner har ökat mer än vad anslaget reglerats för, samt en hög inflationen. Därtill bidrar produktivtetsavdraget till en urholkning av anslaget. Konsekvensen är att finansieringen av kärnverksamheten (det vill säga utbildning och forskning) har minskat. Kungl. Konsthögskolan har gjort många insatser för att anpassa verksamheten till den ekonomiska ramen, bl.a. genom att minska antalet förhyrda kvadratmeter och antalet medarbetare samt genom att minska på samtliga löpande kostnader (driftsbudgetar inklusive undervisningsbudgetar).

I anslutning till Kungl. Konsthögskolans kulturverksamhet, som är en integrerad del av utbildningen, har vi de senaste fyra åren byggt upp en administrativ organisation för att kunna arbeta med breddad finansiering och därigenom bevara högskolans historiska kulturverksamhet. Det har resulterat i följande åtgärder:

- Ansökningar till stiftelser som kan och vill stödja kulturella ändamål
- Etablering av en stödförening (Mejans Mecenater)
- Aktivt arbete med insamling och med att möjliggöra donationer från privatpersoner (gåvor) till kulturella ändamål (utställningar eller utbildning)
- Pågående arbete med att etablera en stiftelse för kulturella ändamål vid Kungl. Konsthögskolan.

Kungl. Konsthögskolans erfarenheter är följande:

Ansökningar till stiftelser

Det finns ett antal stiftelser som stödjer kulturella ändamål, men få som stödjer kulturella ändamål vid utbildningsinstitutioner. Trots många ansökningar har Kungl. Konsthögskolan hittills enbart fått stöd från Jacob Wallenbergs Stiftelse, Särskilda Fonden (kulturella ändamål) till ett utbildningsprojekt, och från Göran Lagervalls stiftelse till avgångsutställningen (stiftelsen hanteras av Konstakademien). En stiftelse knuten till Handelsbanken har dessutom stöttat avgångsstudenternas katalog, vari studenternas verk som ställs ut presenteras. Generellt sett konstaterar KKH att det är svårt att få medel från stiftelser som stödjer kulturella ändamål.

Stödförening

Under våren 2025 etablerades den fristående ideella stödföreningen Mejans Mecenater. Föreningen bidrog för första gången med ekonomiskt stöd till Kungl. Konsthögskolans avgångsutställning 2026.

Donationer

Kungl. Konsthögskolan har fått donationer från privatpersoner till avgångsutställningen 2024 (500 000 kronor), 2025 (80 000 kronor), 2026 (480 000 kronor). Dessutom har Kungl. Konsthögskolan vid ett enskilt tillfälle fått en donation till samarbete med näringsliv (Herenco).

Skolans erfarenheter visar samtidigt att skatteincitament ofta är sekundära för givare, som i stället efterfrågar möjlighet att tydligt avgränsa och följa den finansierade insatsen. Detta kan bidra till att förklara det större intresset för stipendier direkt till studenter, såsom de stipendier som under senare år inrättats av Mannheimer Swartling, Prins Carl Gustafs Stiftelse samt Sverker och Birgitta Lerhedens stipendiefond.

Etablering av stiftelse med syfte att stödja kulturella ändamål vid Kungl. Konsthögskolan

Kungl. Konsthögskolan arbetar tillsammans med potentiella donatorer för att etablera en stiftelse med det specifika ändamål att stödja högskolans utbildnings- och kulturella verksamhet ur ett breddat finansieringsperspektiv.

Ärendets beredning

Yttrandet har beretts i rektors ledningsråd och beslutats av rektor.

Stockholm 2026-09-23

Rektor
Sanne Kofod Olsen